

Катерина Самолук

*(Житомирський державний
університет імені Івана Франка)*

ВІДТВОРЕННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ ТА РЕАЛІЙ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Переклад дитячої літератури відіграє надзвичайно важливу роль у міжкультурній комунікації. Він є не лише засобом передачі літературних творів іншої культури, але й впливовим інструментом формування світогляду, виховання моральних цінностей та розширення кругозору юної аудиторії. У процесі перекладу дитячої літератури перекладач стикається з численними викликами, одним із яких є відтворення власних назв та реалій. Ці елементи мають вирішальне значення для створення атмосфери, збереження культурного колориту та забезпечення зрозумілості тексту для дітей [1, с.12].

Книга Беатрікс Поттер «Кролик Петрик» [4] є одним із найяскравіших зразків англійської дитячої літератури, що поєднує казковий сюжет із реалістичними деталями англійського сільського побуту. Одним із важливих аспектів твору є використання власних назв та реалій, які допомагають створити унікальну атмосферу, розкрити характери персонажів і зробити текст близьким для дитячої аудиторії. Власні назви у книзі «Кролик Петрик» виконують кілька важливих функцій. Імена персонажів, такі як *Peter*, *Flopsy*, *Mopsy*, *Cotton-Tail* [4], містять елементи милозвучності та гри слів, що робить їх легко запам'ятовуваними і привабливими для дітей. Ці імена також несуть символічне навантаження, підкреслюючи індивідуальність кожного персонажа.

Однією з головних проблем при перекладі власних назв є вибір між одомашненням і форенізацією. Одомашнення, яке полягає в адаптації назв до мовної та культурної системи цільової аудиторії, допомагає зробити текст більш зрозумілим для українських читачів [2, с.70]. Наприклад, ім'я *Peter Rabbit* у багатьох українських перекладах трансформується у *Кролик Петрик*, що не лише зберігає милозвучність, але й додає імені національного колориту, близького для українських дітей. У той же час форенізація, яка зберігає оригінальні назви (*Кролик Пітер* [3]), може бути використана для передачі автентичності та культурного забарвлення твору.

Окрім імен персонажів, книга містить власні назви місць і об'єктів, які також відіграють важливу роль у створенні атмосфери. Наприклад, сад містера Мак-Грегора (*Mr. McGregor's garden*) є центральним місцем дії твору. У перекладі збереження цієї назви в її оригінальній формі підкреслює англійський колорит тексту, тоді як її адаптація, наприклад, *сад пана Мак-Грегора* [3], робить текст ближчим до українського читача. Ще приклад одомашнення: імена кроликів *Flopsy*, *Mopsy*, *Cotton-Tail* у перекладі подано як *Булка*, *Плюшка* і *Пампушка* [3].

Особливої уваги заслуговують випадки, коли власні назви є частиною гри слів або містять приховані змісти. У таких випадках перекладач стикається із завданням відтворити не лише назву, але й її стилістичні й семантичні особливості. Це вимагає творчого підходу й здатності знаходити еквіваленти, які б відтворювали ідею автора. На-

приклад, ім'я кролика (*Cotton-Tail* [4]) буквально перекладається як «бавовняний хвіст» і натякає на зовнішній вигляд кролика. Збереження такого імені в перекладі не завжди є доцільним, адже його смислове навантаження може бути незрозумілим для юного українського читача. Українські перекладачі часто обирають адаптовані варіанти, які б передавали ніжність і грайливість імені, наприклад, *Пампушка* [3]. Такий підхід зберігає асоціативність і наближає текст до української культури.

Таким чином, переклад власних назв у книзі Беатрікс Поттер «Кролик Петрик» є складним і багатогранним процесом. Успіх перекладу залежить від уміння перекладача зберегти баланс між автентичністю й доступністю, передати культурний колорит оригіналу і водночас зробити текст зрозумілим і привабливим для юної української аудиторії.

Реалії у книзі Б. Поттер включають елементи англійського сільського побуту, які створюють автентичний фон для подій. Описи саду містера Мак-Грегора, наповненого овочами та грядками, знайомлять читачів із реаліями англійського фермерського життя. Цей простір є не лише місцем дії, але й символом конфлікту між Петриком, який шукає пригод, і містером Мак-Грегором, який захищає свій врожай.

У процесі англо-українського перекладу реалії відіграють центральну роль, адже вони визначають, наскільки точно та зрозуміло текст буде сприйнятий юними читачами.

Одним із яскравих прикладів реалій у книзі є *Mr. McGregor's garden* [4] (*сад містера Мак-Грегора* [3]). Тут варто відзначити, що сад займає особливе місце в англійській культурі. Традиційні англійські сади відомі своєю естетикою: вони поєднують доглянуті клумби, зелені газони та мальовничі доріжки. В англійському побуті сад є не лише простором для вирощування рослин, але й місцем для відпочинку, сімейних зустрічей. Англійський сад уособлює любов до природного порядку, культурного коріння й особистого спокою, що робить його невід'ємною частиною англійської ідентичності.

Грядки з овочами, паркан, який Петрик намагається перелізти, та інші деталі саду (наприклад, *radishes* – *редиска* чи *lettuces* – *салат*) є невід'ємною частиною цього образу. Завдяки еквівалентному перекладу цих елементів читачі отримують можливість уявити реалії англійського побуту.

Ще один приклад реалій – це згадка про предмети побуту, такі як *apron* (*фартух*) місіс Кролик. Фартух символізує турботу матері, адже саме в нього вона кладе Петрику та його сестрам сніданок. У перекладі це слово зберігає свою функцію, адже українські читачі легко зрозуміють цей побутовий предмет.

Особливу увагу слід звернути на згадки про культурні реалії, такі як одяг персонажів. Петрик описується як кролик, який носить *a little blue jacket with brass buttons* [4] (*маленький синій піджак із латунними ґудзиками* [3]). Інколи реалії вимагають адаптації через їхню культурну специфіку. Наприклад, *a pie* у контексті англійського побуту може бути традиційною стравою, такою як пиріг із м'ясом чи овочами. У перекладі це слово часто передається як *пиріг* або *пиріжок* [3], залежно від контексту, щоб зробити його зрозумілішим для українських дітей.

Таким чином, власні назви та реалії у книзі «Кролик Петрик» відіграють значну роль у створенні автентичного казкового світу, сповненого культурних деталей. Успішний переклад цих елементів вимагає від перекладача врахування культурних особливостей та вікової аудиторії. Вдалий баланс між форенізацією та одомашненням робить текст доступним та цікавим для юної аудиторії.

Список використаних джерел:

1. Гудманиян А.Г. Відтворення власних назв у перекладі: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.16. Київ, 2000. 40 с.
2. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів: Вид-во при Львів. держ. ун-ті, 1989. 215 с.
3. Поттер Б. Кролик Пітер / переклад українською В. Воробйова. URL: <https://chtivo.org.ua/kazky/21239-krolik-piter.html>.
4. Potter B. The Tale of Peter Rabbit. URL: <https://manybooks.net/titles/potterbe14831483814838.html>.